

На данашњи дан 1975. године умро је Иво Андрић, српски писац, добитник Нобелове награде за књижевност, члан Српске краљевске академије. Студирао је књижевност и историју у Загребу, Бечу, Кракову и Грацу и докторирао историју у Грацу 1924. тезом "Развој духовног живота у Босни под утицајем турске владавине". У Првом светском рату хапшен је и интерниран од стране аустроугарских власти. У међуратном периоду ради у дипломатији, био је амбасадор Краљевине Југославије у Берлину. У младости је писао песме ("Ех ponto", "Немири", "Лирика"). Одликовао се ванредном чистотом језика и стилем, префињеним психолошким анализама. Дела: романи "На Дрини ћуприја", "Травничка хроника", "Госпођица", "Проклета авлија", "Омер-паша Латас" (недовршен), збирке приповедака "Немирна година", "Жеђ", "Јелена, жена које нема", "Знакови", "Деца", "Кућа на осами", путописи и скице "Стазе, лица, предели", медитативна проза "Знакови поред пута".

Данас је четвртак, 13. март 2025. године.

1325 - Основан је град Теночтитлан, престоница државе Астека.

1572 - Умро је Петар Хекторовић, ренесансни писац са далматинског острва Хвар, аутор пева "Рибање и рибарско приговарање", једног од најоригиналнијих дела ренесансне књижевности. У спев је унео више српских народних песама, укључујући епску песму "Краљевић Марко и брат му Андријаш". Превео је спев "Ремедиа аморис" римског песника Овидија.

1733 - Рођен је енглески хемичар и филозоф Џозеф Пристли, који је открио кисеоник, амонијак, хлороводоник, азот-оксид, угљендиоксид и сумпорну киселину. Био је ватрени присталица Француске револуције и огорчени противник атеизма просветитеља - веровао је у бесмртност душе. Дела: "Хартлијева теорија о људском духу на принципима асоцијације идеја", "Слободни разговори о материјалистичким учењима", "Сократ и Исус", "Историја и садашње стање електрицитета".

1741 - Рођен је аустријски (тада Светог Римског царства) цар Јосиф II, син Марије Терезије и њен савладар од 1765. до 1780. У интересу нових грађанских слојева, на које се ослањао у борби против преживелих институција израслих из средњег века, спровео је реформе на трагу идеја просветитељства. Ослободио је кметове зависности од племства, али је ипак задржао власт властелинског суда над њима. Установио је порезе и за племство и свештенство. Године 1781. издао је "Патент о толеранцији" којим је, у ексклузивно римокатоличкој Аустрији, дозвољена потпуна слобода вероисповести као и приступ у државну и јавну службу. Ипак, у складу с начелима просвећеног апсолутизма тежио је централизацији и германизацији. Његове реформе дочекане су одушевљено међу аустријским Србима, највише у данашњој српској Војводини. Под утиском бруталности Француске револуције поништио је низ својих реформских потеза, да би његов брат и наследник Леополд II, доцније, потпуно уклонио све тековине реформи Јосифа II.

1781 - Енглески астроном немачког порекла Вилијам Хершел открио је Уран, седму планету Сунчевог система.

1848 - Дан после масовних демонстрација у Бечу, пао је режим канцелара Клеменса Метерниха. Канцелар је побегао у Велику Британију, а хиљадама гневних Бечлија које су

опколиле двор цар Фердинанд I обећао је устав.

1855 - Умро је српски сликар и писац Димитрије Аврамовић, један од зачетника романтизма у српском сликарству. Студирао је на Уметничкој академији у Бечу, где је израдио портрет Вука Караџића. Украсио је зидове и иконостас Саборне цркве у Београду, цркве у Тополи, манастира у Врднику, портретисао је кнеза Михаила Обреновића, митрополита Петра, Симу Милутиновића Сарајлију. У Светој Гори је, према налогу Државног савета, преписивао повеље српских владара и копирао живописе и по повратку је објавио дело "Света Гора са стране вере, художества и повеснице", којим је стекао велике заслуге за српску историјску науку. Као публициста сарађивао је у часописима "Подунавка", "Седмица" и "Србски дневник".

1860 - Рођен је аустријски композитор и музички писац Хуго Филип Јакоб Волф, познат по књигама песама, посебно по "Књизи шпанских песама" и "Књизи Гетеових песама". Компонувао је соло песме на стихове Хајнриха Хајнеа, Гетеа, Јозефа фон Ајхендорфа, шпанских и италијанских песника.

1871 - Рођен је српски генерал и војни писац Живко Павловић, члан Српске краљевске академије, учесник оба балканска и Првог светског рата. У Првом балканском рату био је начелник штаба Приморског кора који је опседао Скадар, а у Другом начелник Оперативног одељења српске Врховне команде. У Првом светском рату био је један од најближих сарадника војводе Радомира Путника, а као помоћник начелника штаба Врховне команде руководио је повлачењем српске војске. На Солунском фронту командовао је 1916. и 1917. Шумадијском дивизијом. Пензионисан је 1923. Дела: војне студије "Битка на Јадру августа 1913. године", "Опсада Скадра 1912-1913.", "Битка на Колубари", "Београдска операција".

1881 - Чланови тајног терористичког удружења "Народна воља" убили су руског цара Александра II Николајевича Романова. Током владавине, 1861. Александар II ослободио је сељаке феудалних обавеза, реорганизовао судство, управу и војску и проширио државу освајањем данашње Киргизије, Туркменије, Узбекистана и делова Кавказа. Наследио га је син Александар III.

1895 - У Њујорку је изгорела лабораторија Николе Тесле.

1903 - Рођен је српски геолог Коста Петковић, професор Универзитета у Београду, члан Српске академије наука и уметности, управник Геолошког завода и Геолошког института, уредник "Геолошких анала Балканског полуострва", "Зборника" и "Гласника Геолошког института САНУ". Објавио је више од 200 научних радова и израдио прву геолошку карту Југославије по интернационалној норми. Дела: "Геолошки састав и тектонски склоп Суве планине", "Геолошки састав и тектонски склоп Мајданпека", "Геологија околине Дубровника", "Геолошка грађа Југославије и њен утицај на образовање рудних лежишта, рељефа и развој привреде", "Мезозоик Југославије I-IV", "Трусна катастрофа у Скопљу 26. јула 1963. И-ИИИ", "Студија сеизмо-тектонске карактеристике територије Црне Горе".

1913 - Рођен је Сергеј Михалков, руски писац, академик. Најпознатији као класик руске дечје књижевности, аутор је текста химне негдашњег Совјетског Савеза као и актуелне химне Русије. Књижевник изузетног угледа, као литерата појавио се позних тридесетих. У више наврата био је депутат Врховног совјета и Руске републике, председник Савеза писаца. Велику популарност имале су и његове басне из свакодневице, њих око 250. Добитник је највиших руских (и совјетских) признања.

1928 - Пукла је брана "Ст. Френсис" око 60 километара северно од Лос Анђелеса и најмање 450 људи се утопило.

1938 - Проглашено је присаједињење (аншлус) Аустрије - Немачкој, након што су, претходног дана немачке трупе запоселе Аустрију. Формалним проглашењем припајања Аустрија је престала да постоји а уместо термина Аустрија унутар Немачке убудуће је коришћен назив - Источна Марка.

1938 - У Француској је социјалиста Леон Блум формирао владу Народног фронта.

1941 - Рођен је Махмуд Дарвиш, најпризнатији палестински песник и један од највећих песника арапског језика уопште. Његова поезија превођена је на више од 20 језика. Описивао је борбу свог народа за независност, критикујући при том и Израел и палестинско руководство као и неслогу Палестинаца. Раних седамдесетих студирао је у бившем Совјетском Савезу, а ПЛО је напустио 1993. у знак протеста због потписивања привременог мировног споразума с Израелом. Године 1988. написао је Манифест који је послужио као декларација независности палестинске државе. Био је цењен широм Блиског истока и сматран је палестинским националним песником.

1972 - Велика Британија и Кина сагласиле су се да размене амбасадоре, 22 године пошто је Лондон први признао владу у Пекингу, а Британци су укинули конзулат на Тајвану.

1986 - Космонаути Владимир Соловјов и Леонид Кизим постали су први чланови посаде совјетске космичке станице "Мир".

1990 - Совјетска скупштина изгласала је окончање 72-годишњег монопола на власт Комунистичке партије.

1992 - У земљотресу на истоку Турске погинуло је најмање 570 особа.

1996 - У градићу Данблејн око 40 километара северно од Глазгова убица је у гимнастичкој сали основне школе усрртио 16 ученика првог разреда, узраста између пет и шест година и њихову учитељицу, ранио још 13 ђака и потом извршио самоубиство.

1997 - Јордански војник убио је седам израелских ученица које су током екскурзије обилазиле област названу "Острво мира" на израелско-јорданској граници.

1999 - У експлозијама које су албански терористи изазвали у центру Подујева и на пијаци у Косовској Митровици погинуло је шесторо и рањено више од 50 лица, а у нападима терористичке такозване Ослободилачке војске Косова, код Вучитрна, убијена су два припадника Војске Југославије.

2001 - Владајући авганистански екстремно исламистички талибански покрет окончао је уништавање две древне статуе Буде у Бамијану, непроцењиве уметничке и историјске вредности, не обазирјући се на зграђавање целог света.

2003 - Умро је српски композитор Енрико Јосиф, члан Српске академије наука и уметности. Његов композиторски опус изузетно је богат и разнолик, укључујући Лирску симфонију за четири флауте, харфу и гудачки оркестар, "Сновићења" за флауту, харфу и клавир, "Три псалма" за клавир, "Смрт Стефана Дечанског". Осим компоновања и педагошког рада, бавио се и музичком критиком, есејистиком и публицистиком, такође веома успешно.

2007 - Најмање 42 особе, већином деца, умрло је током 24 часа у јужној Сомалији од епидемије колере. Колера чији су симптоми дијареја и повраћање, може да доведе до смрти и у року од пет сати, уколико се не лечи.

2007 - Најмање 48 људи страдало је на северу Индије од хладноће, или од последица непрекидних обилних киша праћених олујама и громовима.

2008 - У заједничкој операцији америчких и авганистанских војних снага убијен је 41 талибански екстремиста, између осталих и талибански командант Торџан Ешакзаи. Талибански герилци страдали су током пребацивања из авганистанских провинција Нимруз и Хелманд у Пакистан. 2013 - Изабран је нови поглавар римокатоличке цркве папа Франческо И (Фрања), први папа рођен на тлу америчког континента. Родом Аргентинац, Хозе Марија Бергољо припадник је језуитског реда (Социетас Јесу).

2018 – Званичник САД Вес Мичел, приликом дводневне poste Београду и Приштини, објавио је да САД пружају подршку формирању војске Косова.

2019 - Русија је усвојила документ поводом годишњице почетка НАТО војне агресије против Србије, односно СРЈ, у којем је наглашено да је војна операција чланица НАТО представља акт агресије против суверене државе и да би стога иницијаторе овог злочина требало позвати на одговорност. Како је наведено, та војна операција одразила се негативно на даљи развој узајамних односа и поверења европских држава, а некажњавање одговорних довело је до нових трагедија у Сирији, Ираку, Либији.

2022 - Умро је Игор Мандић, новинар, књижевни критичар, писац, један од најпопуларнијих журналиста на простору негдашње Југославије. Писао је најчешће на културолошке теме, есеје, полемике, књижевне критике. Рођен у Шибенику, студирао је,

живео и радио у Загребу. Био је главни уредник загребачког дневника Вјесник. Добитник је награде Хрватског новинарског друштва за животно дело. Био је доследни загорник грађанског модела и у време негдашње Југославије и потом до краја живота. Отворено је изражавао жал за Југославијом. Ретко плодан, аутор је више од 30 књига. Дела: "Арсен, монографија ", "Збогом драги Крлежа ", "Пријапов проблем ", "Бијела врана, колумне-полемике", "Себи под кожу, нехотична аутобиографија ", "Брачна кухиња ".

(РТВ)